26. 6. 2014

ID: 94598

Ukládání ochranného opatření

Pro duševní poruchu, resp. závěry o tom, že se o ni u pachatele jedná, je nutné vycházet z ustanovení § 123 tr. zákoníku, podle něhož se duševní poruchou rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. Toto výkladové ustanovení vymezuje mimo jiné i pro účely trestního zákoníku, co je třeba rozumět pod pojmem duševní porucha. S výjimkou intoxikací a poruch organického původu, se u duševních poruch jedná o výčet symptomů podřazených pod určitou diagnózu. V každém jednotlivém případě je to znalec, kdo vymezí povahu a symptomy poruchy, o kterou se jedná, aniž by byl nezbaven odpovědnosti za správné posouzení duševní poruchy z hlediska odborného. Na podkladě znaleckého posouzení je to však soud, kdo musí odborné závěry při následném rozhodování o odpovědnosti pachatele a jejích trestněprávních následcích náležitě přezkoumat z hledisek uvedených v § 123 tr. zákoníku, a tyto vyhodnotit i ve vztahu k závěru o tom, zda je nutné pachateli ukládat ve smyslu § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku ochrannou léčbu či nikoliv.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 42/2014, ze dne 16.4.2014)

Nejvyšší soud České republiky, soud pro mládež, rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání obviněného mladistvého, proti usnesení Krajského soudu v Brně, soudu pro mládež, ze dne 27. 8. 2013 sp. zn. 4 Tmo 72/2013, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Třebíči, soudu pro mládež, pod sp. zn. 1 Tm 8/2013, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se zrušují usnesení Krajského soudu v Brně, soudu pro mládež, ze dne 27. 8. 2013 sp. zn. 4 Tmo 72/2013, a rozsudek Okresního soudu v Třebíči, soudu pro mládež, ze dne 19. 6. 2013 sp. zn. 1 Tm 8/2013, v části týkající se výroku, jímž bylo mladistvému podle § 99 odst. 3, odst. 4 tr. zákoníku uloženo ambulantní ochranné léčení ve formě psychoterapeutické a sexuologické. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Okresního soudu v Třebíči, soudu pro mládež, ze dne 19. 6. 2013 sp. zn. 1 Tm 8/2013, byl obviněný mladistvý uznán vinným proviněním vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se podle skutkových zjištění dopustil tak, že v přesně nezjištěné noční době od 17. 7. 2011 do 19. 7. 2011 v místnosti zdravotnické izolace R. s. B., R. n.R., okres T., přistoupil k ležící nezletilé, odkryl jí přikrývku a hladil ji po přední části předloktí tak, že přejížděl rukama od zápěstí až k jejímu lokti, na obou rukách současně, poté jí vyhrnul tepláky až po kolena, když nezletilá mladistvého žádala, ať svého jednání zanechá, strhnul jí tepláky od kolen ke kotníkům, poté jí je upravil do původního stavu a začal ji lehce fackovat do tváří, dvěma prsty jí tiskl křídla nosu, čímž jí omezil dýchání nosem, a následně nezletilé vyhrožoval, že o tom nesmí nikomu říct nebo zabije ji i její matku.

Za toto provinění byl mladistvý odsouzen podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 31 odst. 1 z. s. m. k trestnímu opatření odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 33 odst. 1 z. s. m. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. Podle § 99 odst. 3, odst. 4 tr. zákoníku bylo mladistvému uloženo „ambulantní ochranné léčení ve formě psychoterapeutické a sexuologické“.

Krajský soud v Brně jako odvolací soud pro mládež usnesením ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 4 Tmo 72/2013, podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné odvolání, jímž mladistvý napadl uvedený rozsudek soudu prvního stupně.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal mladistvý prostřednictvím obhájkyně JUDr. I.P. z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), j), l) tr. ř. dovolání. Soudům vytkl, že byl uznán vinným na základě jediného důkazu, a to výpovědi poškozené. Mladistvý vytýkal, že její výpověď byla provedena jako neopakovatelný a neodkladný úkon v přípravném řízení, aniž by pro takový postup byly splněny zákonné důvody, a soud tuto vadu nezhojil, když ji jako svědkyni nevyslechl, a to přesto, že její výslech byl učiněn před tím, než bylo zahájeno trestní stíhání proti mladistvému. Obhájce tak nemohl řádně zaměřit obhajobu při kladení otázek nezletilé. Rovněž poukázal na to, že při výslechu nezletilé v přípravném řízení byla přítomna matka, která v řízení před soudem byla vyslýchána jako svědek. Podle mladistvého soud nepostupoval v souladu s § 102 odst. 2 tr. ř., neboť kromě uvedených vad, o tom, že bude čtena výpověď nezletilé, nerozhodl usnesením. Mladistvý též soudům vytýkal, že mladistvá jej nikdy jako pachatele neoznačila výslovně, protože jej jako pachatele nikdy neidentifikovala osobně ani podle fotografie, a to i přesto, že se v uvedenou dobu v táboře nacházel minimálně jeden chlapec, jenž mu byl podobný. Ze všech těchto důvodů má mladistvý za to, že výpověď nezletilé z přípravného řízení nemohla být čtena, protože trpí vadami, pro které nemůže sloužit jako důkaz o vině mladistvého.

Mladistvý rovněž brojil proti výroku o uložení ochranného léčení, když zpochybnil správnost závěru soudu o uložení ambulantního ochranného léčení ve formě sexuologické a psychoterapeutické s tím, že nebyly dány zákonné důvody k takovému postupu, neboť na něj nelze, a to zejména s ohledem na závěry znaleckého posudku, nazírat jako na osobu nebezpečnou.

Ze všech uvedených důvodů mladistvý navrhl, aby Nejvyšší soud dovoláním napadená rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a soudu prvního stupně přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

K podanému dovolání se v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřila státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství, která po shrnutí podstatného obsahu podaného dovolání a jím napadených rozhodnutí uvedla, že mladistvý zpochybnil především skutková zjištění, ke kterým dospěly po provedeném řízení soudy obou stupňů. Fakticky poukázal na procesní vady soudů při provádění důkazů, v důsledku čehož shledal porušení pravidel spravedlivého procesu, zejména proto, že bylo přihlédnuto k důkazu, který nebyl proveden v souladu s procesními principy definovanými v trestním řádu. K námitce mladistvého o nesprávnosti provedení důkazů čtením výpovědi nezletilé poškozené státní zástupkyně uvedla, že nezletilá byla v pozici svědkyně vyslechnuta před zahájením trestního stíhání, a to jako neodkladný a neopakovatelný úkon s tím, že výslechu nezletilé svědkyně byl v souladu s požadavky ustanovení § 42 odst. 2 písm. a) z. s. m. přítomen i obhájce mladistvého obviněného. Zákonnost provedení tohoto úkonu garantovala rovněž účast soudce. Pro provedení výslechu nezletilé formou neodkladného a neopakovatelného úkonu shledala splněnými zákonné podmínky, neboť pro zahájení trestního stíhání mladistvého nebyly v té době k dispozici dostatečné podklady, a záleželo na tom, co nezletilá vypoví, takže nebylo možné určit, zda se vůbec trestné činnosti vůči nezletilé poškozené dopustil. Současně hrozila ztráta důkazní hodnoty výpovědi nezletilé, neboť z jejího postoje bylo zřejmé, že chce na traumatickou událost, k níž došlo na táboře, zapomenout. Poškozená totiž z důvodů obranných začala uvedenou traumatizující událost vytěsňovat. Výslechu nezletilé poškozené byla přítomna policejní komisařka, pracovnice orgánu sociálně právní ochrany dětí, soudce, státní zástupce, obhájce a její matka, přičemž matka nezletilé poškozené byla výslechu přítomna na výslovnou žádost nezletilé poškozené, a to až v závěru tohoto úkonu. Z obsahu této výpovědi vyplývá, že u nezletilé jakékoli obnovování vzpomínek na prožitou událost vyvolává silně stresující reakce. Ze všech uvedených důvodů postupoval soud v souladu s ustanovením § 102 odst. 1 tr. ř. a mohl její výpověď u hlavního líčení přečíst. Přítomnost matky u výslechu nezletilé poškozené státní zástupkyně nehodnotí jako překážku pro následný výslech matky

jako svědkyně v řízení před soudem, neboť v protokolu o výslechu je výslovně uvedeno, že byla přítomna až v závěru úkonu, přičemž její účast připouští i samotné ustanovení § 102 odst. 1 tr. ř. Ve vztahu k přípustnosti přečtení protokolu o výpovědi nezletilé uvedla, že nezletilá poškozená byla bezpochyby vyslýchána o okolnostech uvedených v § 102 odst. 1 tr. ř., tedy o takových, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj a byla současně vyslechnuta jako svědek za podmínky, že šlo o neodkladný a neopakovatelný úkon. V tomto případě, pokud byly splněny podmínky stanovené zákonem, lze protokol o takové výpovědi číst v hlavním líčení bez dalších podmínek podle § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř., přičemž se navíc užije i ustanovení § 102 odst. 2 tr. ř. Opodstatněnou neshledala ani námitku, že soud měl usnesením rozhodnout o provedení důkazu přečtením výslechu nezletilé, poukázala na novelu trestního řádu zákonem č. 292/1993 Sb., podle níž se již nevyžaduje postupovat podle § 211 tr. ř. jen na základě rozhodnutí soudu učiněného formou usnesení. Předseda senátu proto může přečíst protokol o takovém výslechu ihned, jakmile shledá splnění stanovených podmínek, což se pouze poznamenává do protokolu o hlavním líčení. Ve vztahu k požadavkům na kontradiktornost dokazování zdůraznila s poukazem na Úmluvu o právech dítěte publikovanou pod č. 100/1991 Sb. zájem na ochranu dítěte, které se stalo předmětem trestné činnosti. Výslech nezletilé nebyl důkazem jediným a osamoceným, neboť mladistvý byl soudy uznán vinným na základě zvážení širšího okruhu důkazů, z nichž jednoznačně vyplynulo, že právě on je pachatelem trestné činnosti.

Státní zástupkyně k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř. uvedla, že uložené ambulantní ochranné léčení soud uložil fakultativně, neboť mladistvý spáchal trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou. V takovém případě je však možné ochranné léčení uložit pouze za předpokladu, že pobyt pachatele na svobodě je nebezpečný. Poukázala na závěry znaleckého posudku, podle nichž mladistvý netrpí a netrpěl duševní chorobou, ale významnější emocionální intrapsychickou osobnostní nevyrovnaností a nezralostí, která se promítá i v psychosexuální oblasti, přičemž znaky tohoto anomálního osobnostního vývoje se projevily i v době posuzované trestné činnosti a mladistvý byl vyhodnocen jako potencionálně nebezpečný, a to s ohledem na svoji nezralost. Státní zástupkyně shledala postup soudu sice neodůvodněný, avšak správný, a námitky mladistvého uplatněné prostřednictvím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř. tudíž považovala za neopodstatněné. Vzhledem k tomu, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. byl podmíněn existencí dalších dvou dovolacích důvodů, které státní zástupkyně naplněnými neshledala, navrhla dovolání mladistvého podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud jako dovolací soud pro mládež nejprve shledal, že dovolání mladistvého je přípustné podle § 265a odst. 1, 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a nezjistil důvody proto, aby mohl dovolání odmítnout, podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř., napadené usnesení a řízení mu předcházející přezkoumal a shledal, že dovolání je zčásti důvodné.

Mladistvý dovolání opřel o důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), j) a l) tr. ř. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. přichází do úvahy, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 v písmenech a) až k) tr. ř. Se zřetelem na obsah podaného dovolání je zřejmé, že mladistvý použil uvedený dovolací důvod proto, že odvolací soud zamítl jeho odvolání, když v předchozím řízení byly dány důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g), j) tr. ř., k nimiž rozvedl své argumenty.

Důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze uplatnit, jestliže napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, tzn. že prostřednictvím tohoto dovolacího důvodu lze dovoláním vytýkat vady právní, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotně právního posouzení,

tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 Tdo 708/2006, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, roč. 2006. seš. 27, č. T 912). Uvedené zásady však neplatí bezvýjimečně, ale jen když, není shledán extrémní nesouladu mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, o nějž se jedná, jsou-li zjištěny a prokázány takové vady a nedostatky, které svědčí o zásadním zjevném nerespektování pravidel, podle nichž mají být uvedené postupy realizovány. V případě, že je zjištěn extrémní nesoulad, může dojít k průlomu kritérií vymezujících dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a Nejvyšší soud je oprávněn zabývat se i procesními a skutkovými otázkami nad rámec uvedeného dovolacího důvodu (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 578/04, a ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 553/2005).

Vzhledem k tomu, že mladistvý především vytýkal, že soud výpověď nezletilé učiněnou v přípravném řízení jako neodkladný a neopakovatelný úkon při hlavním líčení přečetl, aniž by ji osobně vyslechl, Nejvyšší soud nejprve zkoumal, zda v tomto postupu nelze shledávat extrémní nesoulad, tedy, zda došlo ke kardinálním vadám v procesních postupech nebo k nedostatkům ve skutkových zjištěních a z nich vyvozených právních závěrech, nebo k opomenutí či nehodnocení stěžejních důkazů. Vycházel z obsahu spisu, z něhož zjistil, že poté, co dne 8. 8. 2011 matka poškozené nezletilé podala trestní oznámení a byla následně provedena předběžná šetření, byly dne 6. 10. 2011 Policií České republiky, Krajským ředitelstvím, územním odborem T. zahájeny podle § 158 odst. 3 tr. ř. úkony trestního řízení ve věci mladistvého (č. l. 2 až 29). Mladistvému byl ustanoven obhájce, jenž byl přítomen výslechu mladistvého v postavení podezřelého policií dne 30. 1. 2012 (č. l. 48 až 53). Poškozená nezletilá (tehdy osmiletá) byla vyslechnuta nejprve v rámci pohovoru dne 8. 8. 2011 a dne 13. 4. 2012 (č. l. 9, 28) a do protokolu jako osoba mladší patnácti let za podmínek § 158 odst. 9 tr. ř. a § 158a tr. ř. dne 12. 4. 2012. Tento výslech, označený jako neodkladný a neopakovatelný z důvodu nízkého věku nezletilé a možnosti ztráty důkazní hodnoty její výpovědi, proběhl za stálé přítomnosti soudce Mgr. J.P., orgánu sociálně-právní ochrany dětí (Mgr. L.N.), státního zástupce Mgr. M.P. a obhájce mladistvého Mgr. J.K. V průběhu tohoto úkonu nezletilá popsala okolnosti činu, jež demonstrovala i na panence, a na opětovné dotazy reagovala slovy „chci na to zapomenout…“. Slova, jimiž pachatel vyhrožoval, nechtěla vyslovit a větu napsala na papír („vyhrožoval, že mi zabije maminku“) a dodala “já to nechci ani vyslovit, je to hnusný a hrozný, bojím se. Bojím se toho kluka, že ho znovu potkám, že udělá to, čím mi vyhrožoval“. V závěru tohoto úkonu byla k výslechu nezletilé přizvána na výslovnou žádost nezletilé její matka L. V. (č. l. 54 až 56). Trestní stíhání mladistvého bylo zahájeno usnesením ze dne 14. 8. 2012, sp. zn. KRPS-53913-85/TČ-2012-010371-KL, které bylo mladistvému doručeno dne 16. 8. 2012 a jeho obhájci Mgr. J.K. dne 5. 9. 2012 (č. l. 77). Mladistvý byl v procesním postavení obviněného poprvé vyslechnut dne 5. 9. 2012 (č. l. 78). Po podání obžaloby byla ve věci nařízena hlavní líčení, která se konala ve dnech 27. 5. 2013 a 19. 6. 2013 (č. l. 175 a 180), při němž byly provedeny důkazy, a to výslech mladistvého, znalců PhDr. B.Š. a MUDr. V.H., a svědků I. K., nezl. … a L. B. Dále byl podle § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. přečten protokol o výslechu poškozené z č. l. 54 až 56, k takto přečtené výpovědi mladistvý ani jeho obhájce nevznesly žádné výhrady. Rovněž byly ve smyslu § 213 tr. ř. přečteny ostatní listinné důkazy a podle § 211 odst. 5 tr. ř. znalecký posudek z oboru psychiatrie a sexuologie zpracovaný prof. MUDr. J.R.

K psychickému stavu nezletilé ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinické psychologie PhDr. B.Š. (čl. 36 až 71 a 180 až 182) bylo zjištěno, že nezletilá reagovala na událost velice citlivě, bála se, styděla se, byla úzkostná s přetrvávajícími neurotickými potížemi, v době vyšetření nebylo možné stanovit, zda u ní nastanou trvalé následky, v podobě psychoemocionálního vývoje, pro uvedený stav nezletilé takovou možnost však nevyloučila. Popsala též reakci nezletilé, která se po činu „stáhla do sebe“, cítila se ponížená, plna obav a strachu, byla při vyšetření úzkostná a nesdílná.

Na základě tohoto průběhu dokazování se zřetelem na to, že výhrady mladistvého se dotýkají zejména zajištění jeho práva na spravedlivý proces, Nejvyšší soud zmiňuje, že ustanovením čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy je obviněnému zaručeno „právo vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě“. Význam tohoto práva spočívá v tom, že vystupují-li ve věci svědci, kteří obviněného usvědčují, je obviněný nebo jeho obhájce oprávněn klást těmto svědkům otázky, přičemž uvedené právo je respektováno, jestliže v řízení je tato možnost obviněnému nebo jeho obhájci dána alespoň jednou. Výkon tohoto práva tedy tkví v tom, že se obviněnému nebo jeho obhájci umožní jednak účast při výslechu usvědčujících svědků a jednak v tomto rámci i kladení otázek. Není-li v konkrétním případě postupováno v souladu s ustanovením čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy, je to vždy třeba hodnotit v kontextu toho, že minimální práva obviněného jsou jednou ze složek jeho širšího práva na spravedlivý proces, takže případné nedodržení citovaného ustanovení je nutné zvažovat ve vztahu k otázce, zda a nakolik se to dotklo celkového charakteru procesu jako procesu spravedlivého. Nedodržení ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy pak je porušením práva na spravedlivý proces zejména tehdy, jestliže obviněnému bylo právo klást otázky sám nebo tak činit prostřednictvím otázek obhájce upřeno ohledně takového svědka, jehož výpověď je jediným usvědčujícím důkazem nebo při více rozporných důkazech je rozhodujícím usvědčujícím důkazem.

Podle mladistvého nebyly uvedené principy dodrženy tím, že nezletilá nebyla před soudem za jeho přítomnosti vyslechnuta, ale její výpověď byla v hlavním líčení dne 27. 5. 2013 podle § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. přečtena z č. l. 54 až 56 spisu, a dožadoval se stejně jako i v podaném odvolání osobního výslechu nezletilé před soudem.

Podle § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. se protokol o výpovědi spoluobžalovaného nebo svědka přečte také tehdy, byl-li výslech proveden způsobem odpovídajícím ustanovení trestního řádu a šlo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon provedený podle § 158a tr. ř. Podle tohoto ustanovení lze tedy přečíst protokol jen o takovém výslechu svědka, který byl proveden jako úkon neodkladný nebo neopakovatelný za splnění podmínek podle § 158a tr. ř. (před zahájením trestního stíhání za účasti soudce), a to nikoliv jen formálně, ale při zachování faktického stavu určujícího neodkladnost či neopakovatelnost takového úkonu ve smyslu § 160 odst. 4 tr. ř.

Podle § 158 odst. 9 tr. ř. má-li výpověď osoby povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, policejní orgán ji vyslechne jako svědka za podmínek uvedených v § 158a tr. ř. (tj. za účasti soudce na návrh státního zástupce). Jako svědka vyslechne i osobu mladší patnácti let a osobu, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat, jsou s ohledem na její psychický stav, pochybnosti. Jestliže lze předpokládat, že další prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání bude trvat delší dobu, zejména proto, že nebyla zjištěna osoba, u níž je dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala, a v důsledku toho nelze zahájit trestní stíhání a hrozí ztráta důkazní hodnoty výpovědi, je možno vyslechnout jako svědka i osobu, jejíž výpověď má podle odůvodněného předpokladu rozhodující význam pro zahájení trestního stíhání, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že by mohl být na takovou osobu pro její výpověď vyvíjen nátlak, anebo hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna její výpověď. Pokud výslechy těchto osob nebyly po zahájení trestního stíhání provedeny znovu podle § 164 odst. 4 tr. ř., lze protokoly o jejich výslechu v hlavním líčení číst nebo obrazové a zvukové záznamy pořízené o jejich výslechu provedené prostřednictvím videokonferenčního zařízení přehrát pouze podle § 211 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b), c) tr. ř.; jinak lze pouze předestřít protokoly o jejich výslechu podle § 212 tr. ř.

Podle § 102 odst. 1 tr. ř. je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než osmnáct let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat; k výslechu se přibere orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň

duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou být přibráni i rodiče. Osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušení nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslýchané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví. Podle § 102 odst. 2 tr. ř. v dalším řízení má být taková osoba vyslechnuta znovu jen v nutných případech. V řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu nebo přehráním obrazového a zvukového záznamu pořízeného o výslechu provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení i bez podmínek uvedených v § 211 odst. 1 a 2 tr. ř. Osoba, která byla k výslechu přibrána, se podle potřeby vyslechne k správnosti a úplnosti zápisu, k způsobu, jímž byl výslech prováděn, jakož i k způsobu, jímž vyslýchaná osoba vypovídala.

Postup uvedený v § 102 odst. 1 tr. ř. je předepsán nikoli pro každý výslech osoby mladší osmnácti let, ale jen pro případ, když je taková osoba vyslýchána o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku této osoby mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj. Otázku, zda půjde o takové okolnosti, posoudí orgán činný v trestním řízení, který hodlá provést výslech osoby mladší než osmnáct let. Obecně ovšem nelze stanovit, jaké okolnosti mohou způsobit, že jejich oživování v paměti by mohlo nepříznivě ovlivňovat duševní a mravní vývoj osoby mladší než osmnáct let. Jejich druh a okruh bude v každém konkrétním případě jiný a podmíněný zejména věkem vyslýchané osoby, stupněm jejího rozumového, duševního a mravního vývoje, dosavadními zkušenostmi s takovými okolnostmi, charakterem trestné činnosti a povahou okolností, o nichž má osoba mladší osmnáct let vypovídat, podmínkami, za nichž se stala svědkem události, o které má svědčit, dále skutečností, zda jde zároveň o poškozeného, a tím, zda a jaká škoda (hmotná, morální, na zdraví, jiná) jí byla způsobena, atd. Bude-li osoba mladší než osmnáct let vyslýchána o uvedených okolnostech, musí být její výslech prováděn zvlášť šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem, aby její výslech už nebylo třeba pokud možno v dalším řízení opakovat. Přibrání rodičů vyslýchané osoby mladší osmnáct let není obligatorní a zásadně nemůže nahradit povinnou přítomnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo jiné osoby mající zkušenost s výchovou mládeže podle § 102 odst. 1 věty první tr. ř. Rodiče lze přibrat k výslechu jen za předpokladu, že to může přispět k správnému provedení výslechu srov. (Šámal, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck 2013, s. 1499-1501).

Ustanovení § 102 odst. 2 tr. ř. představuje výjimku ze zásady ústnosti vymezené v § 2 odst. 11 tr. ř. Výslech osoby uvedené v § 102 odst. 1 tr. ř. bude zpravidla prováděn již v přípravném řízení (viz § 164 odst. 1 věta třetí tr. ř.). Provádět výslech svědka mladšího než osmnáct let o okolnostech uvedených v § 102 odst. 1 tr. ř. v pozdějším řízení (zejména v řízení před soudem) je možné jen v nutných případech. Posouzení, zda jde o takový případ, bude záležet na všech okolnostech konkrétní trestní věci, a zejména na důkazní situaci. Jedním z důvodů může být nutnost respektovat právo obviněného na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy, podle něhož má obviněný právo vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě. Právo obviněného na spravedlivý proces není nadřazeno jinému základnímu lidskému právu, a to právu na zvláštní ochranu dětí zaručenému jak v čl. 32 odst. 1 větě druhé Listiny, tak i ve zvláštní mezinárodní smlouvě, která je součástí právního řádu a má přednost před zákonem ve smyslu čl. 10 Ústavy a kterou je Úmluva o právech dítěte (publikovaná pod č. 104/1991 Sb.). Je zjevné, že v ustanovení § 102 tr. ř. se realizuje právě tato zvýšená ochrana dětí, a proto jeho uplatnění nelze podmiňovat jen hlediskem ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy. Je-li tedy svědek mladší osmnácti let vyslýchán o okolnostech uvedených v § 102 odst. 1 tr. ř. již v přípravném řízení (§ 164 odst. 1 věta třetí tr. ř.), je nutno už v tomto stadiu řízení dbát na použitelnost takového důkazu v hlavním líčení a provádět výslech tak, aby nemusel být opakován, ale zároveň aby nebyl zpochybnitelný z hlediska kontradiktorního charakteru jeho

provedení (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 51/1977 Sb. rozh. tr.).

Nejvyšší soud považuje za potřebné kromě uvedeného zmínit, že právo obviněného být přítomen osobně výslechu korunních svědků je jedním z podstatných práv zaručujících právo na spravedlivý proces a bylo již rozpracováno bohatou judikaturou nejen Ústavního soudu České republiky, ale rozhodnutími Evropského soudu pro lidská práva, podle něhož mají být důkazy v zásadě prováděny při veřejném jednání za přítomnosti obviněného za účelem jejich kontradiktorního projednání. Existují přitom výjimky z této zásady, které však lze připustit pouze tehdy, není-li ohroženo právo na obhajobu (srov. nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 2007, sp. zn. I. ÚS 375/06, uveřejněný pod č. 225/2007 Sb. nál. a usn. ÚS ve sv. č. 47, roč. 2007 na str. 951). Ustanovení článku 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy v zásadě nařizují poskytnout obviněnému přiměřenou a dostatečnou možnost zpochybnit svědectví a vyslechnout osobu, která je učinila, a to během její výpovědi nebo později (srov. Lüdi proti Švýcarsku, č. 12433/86, ze dne 15. 6. 1992). K omezení práv obhajoby způsobem, který se neslučuje s článkem 6, dochází zejména tehdy, pokud se odsouzení zakládá výlučně nebo v rozhodující míře na výpovědích svědka, kterého obviněný ve fázi vyšetřování ani při jednání před soudem neměl možnost vyslechnout či dát vyslechnout (srov. Van Mechelen a ostatní proti Nizozemsku, č. 21363/93, 21364/93, 21427/93, 22056/93, ze dne 23. 4. 1997; A. M. proti Itálii, č. 37019/97, ze dne 14. 12. 1999, ESLP 1999-IX). Článek 6 totiž soudům umožňuje založit odsouzení na výpovědích svědka obžaloby, kterého obviněný ani jeho právní zástupce neměli možnost v žádné fázi řízení vyslechnout, pouze za splnění následujících podmínek: zaprvé, pokud konfrontace neproběhla z důvodu nemožnosti nalézt svědka, musí být prokázáno, že příslušné orgány tohoto svědka aktivně hledaly, aby tuto konfrontaci umožnily; zadruhé, sporné svědectví nesmí být v žádném případě jediným důkazem, na kterém se odsouzení zakládá (srov. Balšán proti České republice, č. 1993/02, ze dne 18. 7. 2006; Rachdad proti Francii, č. 1846/01, ze dne 3. 2. 2004; Fausciana proti Itálii, č. 4541/02, ze dne 1. 4. 2004).

Nejvyšší soud v projednávané věci se zřetelem na výše uvedené principy a zákonem stanovená procesní hlediska posuzoval postup jak orgánů činných v trestním řízení před zahájením trestního stíhání mladistvého, tak i úkony soudu prvního stupně a neshledal porušení postupu stanoveného v ustanoveních § 158a, § 158 odst. 9, § 102 tr. ř. ani 211 tr. ř., a to ani z pohledu zmiňované judikatury Ústavního soudu České republiky, či Evropského soudu pro lidská práva, neboť má za to, že s ohledem na všechny ve věci zjištěné okolnosti byly splněny podmínky proto, aby soud nezletilou poškozenou při hlavním líčení nevyslýchal, ale postačovalo, aby její výpověď přečetl, a to z následujících důvodů:

Před zahájením trestního stíhání policejní orgány dodržely podmínky pro postup podle § 158 odst. 9 a § 158a tr. ř., protože se jednalo o výpověď osmileté dívky, u níž, jak z protokolu ze dne 12. 4. 2012 vyplynulo, hrozilo, že zanikne ztráta vypovídací hodnoty jí uváděných skutečností, a to zejména s ohledem na to, že byla důvodná obava, že další prověřování trestního oznámení bude trvat delší dobu, neboť nebyla zjištěna osoba, u níž byl dostatečně odůvodněn závěr, že čin spáchala. Za těchto okolností měla výpověď nezletilé povahu neodkladného úkonu, a proto bylo v souladu s § 158 odst. 9 tr. ř., pokud policejní orgán nezletilou při splnění dalších podmínek vymezených v ustanovení § 158a tr. ř. (tj. za účasti soudce na návrh státního zástupce) uvedeným způsobem vyslechl. Takový postup byl nezbytný kromě uvedeného i s ohledem na její psychický stav patrný ze způsobu, jakým věc popisovala a emotivně velmi negativně vnímala jak čin na ní spáchaný, tak i další možnost se s pachatelem znovu setkat. Za těchto okolností výslech nezletilé poškozené konaný dne 12. 4. 2012 byl zcela správně učiněn jako neodkladný a neopakovatelný úkon podle § 158 odst. 9 tr. ř. a § 158a tr. ř. při splnění všech nezbytných podmínek pro takový postup.

Soud prvního stupně, jenž na základě všech uvedených skutečností využil možnost postupovat podle § 102 tr. ř., nepochybil, pokud neshledal důvod pro opakovaný výslech nezletilé v rámci hlavního líčení, a to zejména se zřetelem na její velice nízký věk a z něj plynoucí potřebu a nutnost šetřit její

osobu v rámci dalších psychicky náročných a zatěžujících situací, mezi něž výslech konaný před soudem v hlavním líčení za přítomnosti mladistvého, jak se domáhal dovolatel, určitě patří. Bylo proto za daných podmínek nejvhodnějším řešením, aby soud, za splnění všech dalších procesních náležitostí, její výpověď přečetl. Takovému postupu nebránilo, že mladistvý neměl možnost nezletilé sám klást otázky, v čemž spatřoval porušení svých práv. Nejvyšší soud v tomto ohledu zdůrazňuje, že byť osobně mladistvému taková možnost nebyla dána, učinit tak mohl jeho obhájce Mgr. J.K., jenž byl přítomen jejímu výslechu konanému dne 12. 4. 2012 a jemuž takový postup byl umožněn, jak plyne z předmětného protokolu na straně 54 až 56 spisu, z něhož je avšak i zřejmé, že žádnou otázku nezletilé nepoložil. Navíc je nutné poznamenat, že podle protokolu o hlavním líčení dne 27. 5. 2013 (č. l. 175) byla předmětná výpověď nezletilé za podmínek podle § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. Ani obhájce mladistvého, ale ani mladistvý sám proti tomuto procesnímu postupu, který není nutné konat za souhlasu stran, nevznesl žádné požadavky ani negativní připomínky, tzn., že nepožadoval v této procesní situaci osobní výslech nezletilé. Po přečtení tohoto protokolu v rámci svého práva a po poučení podle § 214 tr. ř. na dotaz soudu sdělil, že žádné dotazy ani připomínky nemá (č. l. 175). Významné v této souvislosti je rovněž to, že hlavní líčení bylo k jiným požadavkům obhajoby na doplnění dokazování odročeno na nový termín, aniž by mezi navrhovanými důkazy byla uplatněna žádost na osobní výslech nezletilé. Nutné je poznamenat i to, že při následném odročeném hlavním líčení dne 19. 6. 2013 (č. l. 180 až 190) soud (již zcela nadbytečně) podle § 213 tr. ř. předestřel jako listinný důkaz mimo jiné i výpověď nezletilé z č. l. 54 a mladistvý, jenž byl opět řádně soudem dotázán na připomínky v souladu s § 214 tr. ř. žádné neměl, stejně jako ani jeho obhájce, a ani v této souvislosti se nedomáhal osobního výslechu nezletilé. Takový požadavek byl uplatněn až v rámci odvolání (koncipovaného shodně jako nyní projednávané dovolání), jemuž odvolací soud nevyhověl s odůvodněním, že „právo mladistvého na spravedlivý proces v této věci není nadřazeno jinému základnímu lidskému právu, a to právu na zvláštní ochranu dětí, které je zaručeno… Je zřejmé, že tato zvýšená ochrana dětí je realizována právě ustanovením § 102 tr. ř. Nelze pominout ani tu skutečnost, že přestože šlo o úkony ještě před zahájením trestního stíhání mladistvého, již v tomto okamžiku měl mladistvý ustanoveného obhájce tak, jak to požaduje ustanovení § 42 odst. 2 písm. a) z. s. m.“ (viz stranu 2 usnesení odvolacího soudu).

Za tohoto stavu a průběhu řízení se mladistvý nemůže nyní spravedlivě a relevantně dovolávat porušení svých práv spadajících do širšího rámce práva na spravedlivý proces, neboť on sám, včetně jeho obhájce, kterým byl po celé trestní řízení zastoupen, nedal najevo nesouhlas s průběhem vedení dokazování, zejména s výslechem nezletilé poškozené a způsobem jeho realizace coby důkazu před soudem. Funkčnost justičního systému v trestních věcech předpokládá rozdělení rolí mezi různé subjekty trestního řízení, a proto tam, kde je obviněný zastupován obhájcem, spočívá hlavní tíha obhajoby především na něm. Případná pasivita obhájce a nevyužité možnosti obhajoby nezakládají ve všech případech povinnost orgánů činných v trestním řízení nahrazovat obhájcem opomenuté úkony vlastními úkony. Ze zásady oficiality, zakotvené v ustanovení § 2 odst. 4 tr. ř., nelze vyvodit povinnost orgánů činných v trestním řízení kompenzovat při každé příležitosti pasivitu profesionálního obhájce a nahrazovat ji vlastní aktivitou ve prospěch obviněného (přiměřeně srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2004, sp. zn. II. ÚS 626/02, uveřejněné pod č. 9/2004 Sb. nál. a usn. ÚS ve sv. č. 32, roč. 2004 na str. 507).

Nejvyšší soud s ohledem na všechna uvedená kritéria především zdůrazňuje, že ačkoli je v této věci svědectví poškozené nezletilé jediným pramenem, z nějž jsou čerpány všechny zásadní informace týkající se činu a jeho průběhu, a jde o stěžejní důkaz, stojící zcela izolovaně a osamoceně, nesnižují tyto skutečnosti jeho význam coby usvědčujícího důkazu. Nutné je poukázat zejména na poměrně rozsáhlé dokazování, které bylo ve věci provedeno právě nebo především proto, aby byly přezkoumány okolnosti a tvrzení, které nezletilá při svých dětských schopnostech byla schopna sdělovat a reprodukovat. Jak orgány činné v přípravném řízení, tak i soudy obou stupňů se právě této otázce věnovaly s maximální snahou a s největší možnou objektivitou prokazovaly okolnosti, o nichž

nezletilá vypovídala. Rozhodně lze v této návaznosti přisvědčit soudům, že skutečnosti sdělované nezletilou byly dosvědčovány dalšími ve věci provedenými důkazy, a proto její výpovědi či tvrzení nestojí osamoceně, nýbrž zapadají do zjištěných proběhlých časových i dějových událostí. Uvedené pak platí obzvláště i o osobě pachatele, jejž nezletilá popsala způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti o tom, že se jedná o mladistvého, neboť v daných podmínkách, za nichž k činu došlo, se nemohlo jednat o jinou osobu. Proto i přesto, že nezletilá mladistvého jako pachatele neurčila v rámci rekognice ani jinak jej neztotožnila, v rámci všech okolností, jak byly zjištěny, nevznikají pochybnosti o tom, že pachatelem byl právě mladistvý, jehož nezletilá, byť ve výpovědi ze dne 12. 4. 2012 přímo neoznačila jménem, ale určila jej popisem i všemi dalšími okolnostmi, jak byly ve věci zjištěny (že „tento spal na posteli proti ní přes uličku“, „velký kluk, ten měl brýle, kudrnaté vlasy, ty vlasy byly takové hnědožluté…, spala jsem na posteli u okna, ten velký kluk taky“). Závěr o vině mladistvého učiněný soudy nižších stupňů je tudíž výsledkem souhrnu zejména svědeckých výpovědí a objektivních skutečností, které byly v průběhu trestního řízení pečlivě zjišťovány a v kontextu všech v úvahu přicházejících možností zvažovány. Kromě toho vyplynuly i z výpovědí dalších osob, zejména ošetřovatelek a vedoucích z předmětného dětského tábora, jakož i chlapce, který s nezletilou a mladistvým pobýval na ošetřovně na stejném pokoji (viz svědectví, jež podali I.K., Bc. S. P., Ing. L. B., P. P.). Z těchto výpovědí vyplynulo, že nezletilá byla na izolaci infekčního oddělení hospitalizována ve dnech 18. 7. 2011 až 19. 7. 2011, mladistvý od 16. 7. 2011 do 19. 7. 2011, přičemž nikdo jiný než poškozená nezletilá, mladistvý a mladší chlapec …. v této době na infekčním oddělení nepobýval (č. l. 172 až 176, 183 až 186). Ze všech uvedených důkazů je zřejmé, že popis pachatele učiněný nezletilou jednoznačně dopadá na osobu mladistvého. Takový závěr nezpochybňuje ani samotná výpověď nezletilé jako osoby podle závěrů znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie, s rozumovými schopnostmi v pásmu vyššího průměru, s dobrým logickým myšlením a sociálním porozuměním, když u ní nebyly zjištěny sklony ke lhaní a fabulaci, ale naopak tendenci spíše věci zamlčovat, nesvěřovat se (č. l. 68 až 71).

Pokud tedy soudy na základě těchto zjištěných a blíže rozvedených skutečností a procesních postupů dospěly k závěru, že výslech poškozené nezletilé učiněný v přípravném řízení je v souladu se všemi zákonnými podmínkami, z nichž je nutné akcentovat zejména přítomnost obhájce mladistvého při výslechu poškozené nezletilé v přípravném řízení, v jejímž důsledku byla v potřebné míře garantována a náležitě realizována veškerá procesní práva mladistvého, nebylo nutné opakovat výslech nezletilé před soudem, který vedl hlavní líčení s větším časovým odstupem od události, a byl v této souvislosti upřednostněn zdravý duševní vývoj nezletilé jako oběti trestného jednání, a bylo v jejím zájmu znovu neevokovat vzpomínky na čin, který pro ni byl velmi traumatizujícím zážitkem (srov. strany 5 až 6 rozsudku soudu prvního stupně a strany 2 až 3 usnesení soudu odvolacího).

Zpochybňoval-li mladistvý postup soudu, pokud v hlavním líčení vyslechl jako svědka matku poškozené nezletilé, což pokládal za nepřípustné pro rozpor s § 102 odst. 2 tr. ř., je třeba uvést, že matka nezletilé byla v této souvislosti k výslechu nezletilé dne 12. 4. 2012 přizvána až v jeho samém závěru, jak je výše popsáno. Rozhodně tato okolnost nemá žádný vliv na posuzování procesních podmínek týkající se § 102 odst. 1 tr. ř. či § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř., ale toliko při hodnocení výpovědi matky nezletilé jako svědkyně ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř., s čímž se soudy vypořádaly způsobem v odůvodnění napadených rozhodnutích rozvedeným. Jen pro úplnost lze zmínit, že matka nezletilé byla soudem vyslýchána k okolnostem vztahujícím se zejména k chování nezletilé po návratu z tábora a k tomu, co jí v této době ke skutku, který je předmětem tohoto trestního řízení sdělila, nikoli tedy k obsahu výpovědi poškozené učiněné v rámci úkonu, jemuž byla přítomna (č. l. 173).

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud neshledal ve věci extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a právními závěry soudů ve vztahu k výroku o vině, neboť ze všech rozvedených skutečností nedošlo ze

strany soudů k porušení práv mladistvého na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy a nebyla porušena ani žádná z rozhodných procesních ustanovení, která zajišťují, aby byla řádně a zákonně realizována všechna práva obviněného v postavení mladistvého obzvlášť.

Nejvyšší soud tudíž s odkazem na výše uvedená vysvětlení a argumenty neshledal dovolání mladistvého v části týkající se výroku o vině opodstatněným, naopak procesní postupy a na jejich podkladě učiněné právní závěry považuje za správné, a proto v této části ponechal napadená rozhodnutí beze změny.

Pokud však jde o výhrady mladistvého zaměřené proti nesprávnosti výroku o uložení ochranného léčení podřazené pod důvod podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., který lze uplatnit, bylo-li rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž by byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení, Nejvyšší soud je shledal důvodnými a napadená rozhodnutí v této části z následujících důvodů považuje za vadná.

Soud prvního stupně o uložení ochranného léčení rozhodl výrokem že „podle § 99 odst. 3, 4 tr. zákoníku se mladistvému ukládá ambulantní ochranné léčení ve formě psychoterapeutické a sexuologické.

Již z tohoto způsobu, jak je uvedený výrok formulován, je patrné, že neodpovídá požadavkům na ukládání ochranného léčení, neboť se v něm zaměňuje druh ochranného léčení s formou jeho výkonu, a není uvedeno ustanovení § 99 odst. 1 nebo odst. 2 tr. zákoníku vymezující zákonné podmínky, na jejichž základě je ukládáno. Tyto vady převážně formální povahy by samy o sobě ještě nepředstavovaly důvod, proč by napadené rozhodnutí v této části nemohlo obstát (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1270/2012), pokud by jinak byly materiálně splněny podmínky pro jeho uložení, které však v přezkoumávané věci chybí, stejně jako dostatečné odůvodnění toho, proč soudy uvedeným způsobem postupovaly. Protože potřebná vysvětlení napadená rozhodnutí neobsahují, z jejich obsahu lze jen uvést, že soud prvního stupně svůj postup odůvodnil tím, že „účinná ochrana státu i jeho občanů vyžaduje, aby soud uložil mladistvému ochranné opatření ve formě ochranného léčení, a to podle § 99 odst. 3, 4 tr. zákoníku, s ohledem na jednoznačné závěry vyplývající ze znaleckých posudků vůči mladistvému …, neboť je nutno se zabývat zejména psychikou mladistvého, jeho slabými místy v období zrání, jeho pohledech na okolní svět, vztah k sexuálním objektům, a k tomuto je nutno po určitou dobu mít odborné vedení“ (viz stranu 6 rozsudku soudu prvního stupně). Odvolací soud uvedl, že „zcela v souladu se zákonem, jakož i zájmem na účinné ochraně společnosti a v neposlední řadě a především i v zájmu samotného mladistvého soud prvního stupně nepochybil, uložil-li mladistvému ve smyslu § 99 odst. 3, 4 tr. zákoníku i ochranné léčení psychoterapeutické a sexuologické ve formě ambulantní“ (viz stranu 4 jeho usnesení).

K těmto zcela nevyhovujícím vysvětlením Nejvyšší soud připomíná, že podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst. 1 tr. zákoníku, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepříčetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Podle § 99 odst. 2 tr. zákoníku může soud uložit ochranné léčení i tehdy, jestliže a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo b) pachatel, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout. Podle § 99 odst. 4 tr. zákoníku podle povahy nemoci a léčebných možností soud uloží ochranné léčení ústavní nebo ambulantní.

S ohledem na okolnosti činu a osobu pachatele v projednávané věci je zřejmé, že soudy nemohly ukládat mladistvému ochranné léčení podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku (obligatorní uložení ochranného léčení), protože nebyly zjištěny skutečnosti uvedené v § 40 odst. 2 tr. zákoníku (mladistvý není

osobou se zmenšenou příčetností) ani § 47 odst. 1 tr. zákoníku (nebylo upuštěno od potrestání), ani nejde o pachatele činu jinak trestného, který by pro nepříčetnost nebyl trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě by byl nebezpečný. Uložení ochranného léčení by tedy mohlo přicházet do úvahy jen podle § 99 odst. 2 tr. zákoníku, (fakultativní podmínky uložení ochranného léčení), avšak jen za podmínek zde vymezených v písmenech a) nebo b). Možnost uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku vycházející z toho, že jde o pachatele, který zneužívá návykovou látku a spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, není vůbec s ohledem na okolnosti, za nichž byl čin spáchán, dána, a tudíž za jediný důvod zákonem předpokládaný by bylo možné považovat spáchání činu ve stavu vyvolaném duševní poruchou u pachatele, jehož pobyt na svobodě je nebezpečný, jak má na mysli ustanovení § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Z hlediska této zákonné okolnosti lze správnost napadených rozhodnutí zkoumat, a podle nich posuzovat, zda byla kritéria u ní předpokládaná splněna. Nutné je proto předeslat, že důvodem pro uložení ochranného léčení z důvodu podle § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku je nutnost kumulativního splnění dvou podmínek, a to existence duševní poruchy u pachatele trestného činu a nebezpečnost jeho pobytu na svobodě (přiměřeně srov. rozhodnutí č. 5/2000 Sb. rozh. tr.).

Pro duševní poruchu, resp. závěry o tom, že se o ni u pachatele jedná, je nutné vycházet z ustanovení § 123 tr. zákoníku, podle něhož se duševní poruchou rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. Toto výkladové ustanovení vymezuje mimo jiné i pro účely trestního zákoníku, co je třeba rozumět pod pojmem duševní porucha. S výjimkou intoxikací a poruch organického původu, se u duševních poruch jedná o výčet symptomů podřazených pod určitou diagnózu. V každém jednotlivém případě je to znalec, kdo vymezí povahu a symptomy poruchy, o kterou se jedná, aniž by byl nezbaven odpovědnosti za správné posouzení duševní poruchy z hlediska odborného. Na podkladě znaleckého posouzení je to však soud, kdo musí odborné závěry při následném rozhodování o odpovědnosti pachatele a jejích trestněprávních následcích náležitě přezkoumat z hledisek uvedených v § 123 tr. zákoníku, a tyto vyhodnotit i ve vztahu k závěru o tom, zda je nutné pachateli ukládat ve smyslu § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku ochrannou léčbu či nikoliv.

Nejvyšší soud na základě obsahu spisu shledal, že v projednávané věci byly na duševní stav mladistvého v průběhu trestního řízení zpracovány jednak znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, vypracovaný Doc. MUDr. V.H., CSc., specialistou na psychiatrii pro děti a dorost, a Doc. PhDr. J.K. (č. l. 101 až 116), a jednak znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a sexuologie, prof. MUDr. J.R., Dr.Sc. (č. l. 117 a129). Podle závěrů prvního z uvedených znaleckých posudků mladistvý netrpí duševní poruchou a netrpěl jí ani v době inkriminovaného jednání, byla u něj však zjištěna významnější emocionální intrapsychická osobnostní nevyrovnanost a nezralost, která se promítá i v psychosexuální oblasti. Znalec uvedl, že „hypoteticky by z uvedených znaků, v dané specifické situaci, za které k jednání došlo (vyvedení mladistvého z bojové hry do monotónního prostředí ošetřovny s aktivací nezralých afektivních popudů vůči bezbranné dívce, jejíž chování mohl vnímat rušivě), mohlo být inkriminované jednání odvoditelné“. Struktura osobnosti mladistvého je podle zjištění těchto znalců „nezrale nevyrovnaná s plochou emocionální diferencovaností a nespolehlivě regulovanými afektivními popudy“ s tím, že tato „osobnostní struktura a nezralost regulačních mechanizmů u mladistvého může představovat projevení agresivity ve stresových, frustrujících situacích“. Z předmětného posudku se dále podává, že „zjištěný psychiatrický a psychologický nález kombinovaný se zjištěními sexuologa u mladistvého zakládá riziko sociálního, případně i sexuálního maladaptivního jednání“, a proto „je v daném případě namístě ochranné léčebné opatření prováděné ambulantní formou, které by mělo psychoterapeutické a sexuologické zaměření“. Mravní vyspělost mladistvého byla shledána nevyrovnanou a nezralou (č. l. 101 až 116). Ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a sexuologie prof. MUDr. J.R., Dr.Sc. vyplývá, že u mladistvého nebyla zjištěna

přítomnost strukturované sexuální deviace, jeho sexuální vývoj však probíhá výrazně opožděně, jeví známky psychosexuální nevyhraněnosti a naznačené agresivní tendence. Tato nevyhraněná struktura sexuální orientace v kombinaci s disharmonickou strukturou osobnosti mohla podle znalce mít výrazný vliv na chování obviněného v inkriminované době. Znalec uzavřel, že „vzhledem k aktuálnímu sexuologickému nálezu a vzhledem k tomu, že sexuální vývoj posuzovaného není dokončen, je další pobyt posuzovaného na svobodě potenciálně nebezpečný“, a proto doporučil „uložení ochranného léčení sexuologického“ v ambulantní formě, kterou shledal jako nejvhodnější (č. l. 117 až 128).

Nejvyšší soud s ohledem na tyto závěry znalců shledal, že u mladistvého znalci nezjistili takovou duševní poruchu vyplývající z duševní nemoci, jak ustanovení § 123 tr. zákoníku předpokládá, tzn. těžkou duševní nebo sexuální odchylku, kterou bylo nutné pečlivě zkoumat právě vzhledem k tomu, že se jedná o osobu s neukončeným vývojem, ale že u něj shledali jen vývojovou poruchu, již by bylo možné shrnout stručně jako nedostatečnost či nevyzrálost způsobenou zejména neukončeným vývojem podmíněnou též jeho věkovou nedozrálostí. Podle prvního z uvedených znaleckých posudků tak mladistvý „netrpí duševní poruchou a netrpěl jí ani v době inkriminovaného jednání, byla u něj však zjištěna významnější emocionální intrapsychická osobnostní nevyrovnanost a nezralost“. Podle druhého z posudků pak „sexuální vývoj posuzovaného není dokončen“. Je tedy patrné, že se u mladistvého nejedná o duševní poruchu takového druhu, jež by naplňovala pojem duševní poruchy, jak je pro uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku nezbytné, ale jde u něj o vývojovou anomálii, již, jak se z obsahu obou znaleckých posudků podává, nebylo možné s určitostí zařadit pod duševní poruchu vyplývající z konkrétní duševní nemoci. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pouhá potřeba vést mladistvého k utváření „zdravého“ pohledu na svět a formování životních hodnot bez faktické, reálně existující a výsledky provedeného dokazování a znaleckého zkoumání podložené a odůvodněné hrozby, že mladistvý bude v obdobném jednání v budoucnu pokračovat, resp. je opakovat v důsledku některé u něj zjištěné sexuální či psychické poruchy, k uložení ochranného léčení zásadně nepostačuje, neboť ve věci učiněné závěry o fyzickém a psychickém stavu mladistvého nelze podřadit pod žádnou ze skutečností uvedených v § 99 odst. 1, 2 tr. zákoníku, a tudíž nemohou být podkladem pro uložení ochranného léčení.

Současně Nejvyšší soud připomíná, že s ohledem na okolnosti činu a předcházející život mladistvého, který pocházel z dobře fungující rodiny, neplynula jakákoli naléhavost z obavy, že by mladistvý byl aktuálně (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 5/2000 Sb. rozh. tr.) pro společnost nebezpečný a že by jeho pobyt bez ochranného léčení vytvářel obavu z ohrožení společnosti a zákonem chráněných hodnot. Takový zvýšený zájem, který by bylo zapotřebí řešit formou ochranného léčení, přitom neplyne ani z odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů, které se této otázce věnovaly jen velmi obecně a lakonicky, aniž by podrobněji v souladu s § 99 odst. 1 či 2 tr. zákoníku rozvedly, jaké okolnosti v citovaném ustanovení vymezené odůvodňující uložení ochranného léčení psychoterapeutického a sexuologického na straně obviněného mladistvého shledaly.

Po uvážení rozvedených skutečností, vad a nepřesností, jež Nejvyšší soud v napadených rozhodnutích shledal ve vztahu k výroku o uložení ochranného léčení, se se závěry soudů nižších stupňů nemohl ztotožnit, neboť závěry znaleckých posudků ve svém kontextu nedávají soudům jednoznačný impuls pro to, aby mladistvému byla za uvedených podmínek ochranná léčba ukládána, ale jedná se spíš jen o doporučení, které mělo vést k tomu, aby soud vhodným směrem mladistvého v jeho dalším životě motivoval k tomu, aby vyhledal dobrovolně takové terapeutické zařízení a podrobil se vhodnému odbornému vedení v rámci některé výchovné povinnosti (např. podle § 18 odst. 1 písm. g) z. s. m.). V současném stavu řízení, kdy od spáchání činu uplynula již dlouhá doba, během níž mladistvý vyspěl a posunul se nepochybně ve svém psychickém i sexuologickém vývoji, se již žádné dříve se i nabízející opatření nejeví vhodným.

Nejvyšší soud na základě těchto zjištění neshledal důvody pro uložení ochranného léčení, a proto

zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. usnesení Krajského soudu v Brně, soudu pro mládež, ze dne 27. 8. 2013 sp. zn. 4 Tmo 72/2013, a rozsudek Okresního soudu v Třebíči, soudu pro mládež, ze dne 19. 6. 2013 sp. zn. 1 Tm 8/2013, v části týkající se výroku, jímž bylo mladistvému podle § 99 odst. 3, odst. 4 tr. zákoníku uloženo ambulantní ochranné léčení ve formě psychoterapeutické a sexuologické, a podle § 265k odst. 2 tr. ř. rovněž další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, neboť je považoval nejen za nadbytečné, ale především v rozporu se zákonem uložené.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Náhrada škody
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Zajištění věci (exkluzivně pro předplatitele)
- Zastupování zmocněncem (exkluzivně pro předplatitele)
- Slyšení ve vazebním řízení
- Účast obviněného u hlavního líčení
- Nesprávné poučení
- Nepříčetnost obviněného
- Nároky poškozených (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Opatrovník (zmocněnec) poškozeného (exkluzivně pro předplatitele)